

A Sajó-Hernád-sík és a Sajó-völgy gerinces faunájáról

VIZSLÁN Tibor – SZENTGYÖRGYI Péter

ABSTRACT: (Vertebral Fauna of the Sajó-Hernád Plain and the Sajó Valley) The vertebral fauna in the region of the middle reach of the River Sajó had been investigated by us between 1985 - 1991. The investigated area is not unified, a part of it belongs to the Hungarian Plain, another one to the Northern Mountain Range of Medium Height, but the natural feature and the composition of the vertebral animals do not show any considerable differences there. We could record data of the presence of 220 vertebrate species during our work. The main worths of the fauna are represented by the preserved fish species which are found in the River Bódva and in the claryfying waters of the River Sajó, the regular nidification of *Turdus pilaris* and the presence of *Vespertilio murinus*.

A TERÜLET ÉS A MÓDSZER

1985–1991 között a Sajó-Hernád-sík északnyugati nyúlványában (Bódva, Sajóecseg, Sajókeresztúr és Sajósenye környékén) és a Sajó-völgy délkeleti és középső részén (Kazincbarcika, Mucsony, Sajókaza, Sajószentpéter és Szuhakálló környékén) vizsgáltuk a gerinces állatvilág összetételét. 1991-ben a kisemlős fauna jobb megismerése érdekében a Sajó-Hernád-sík északnyugai nyúlványának további községeiben (Arnót, Sajópálfala, Sajóvámos és Szirmabesenyő) is gyűjtöttünk gyöngybagoly (*Tyto alba*) köpeteket.

A vizsgált területen az Alföld - Sajó-Hernád-sík - alig észrevehetően megy át az Észak-középhegységbe - Sajó-völgy -. A táj jelenlegi arculatának kialakításában a Sajó játszotta a főszerepet, a Sajó-völgy természeti képeben is mint látni fogjuk gerinces faunájában is sok síkvidéki elem fedezhető fel. A felszín nagy részét folyóvízi homok és kavics alkotja, helyenként kisebb homok és kavics kitermelés folyik, a Sajó-völgyben jelentősebb barnaszén vagyon található. A kutatott területen - az első hegylábig húzódó részeket vizsgáltuk - tengerszint feletti magassága 120–150 m. Az éghajlat mérsékeltlen meleg, mérsékeltlen száraz, az évi középhőmérséklet 8,8 - 9,6 °C, a csapadékmennyiség pedig 560–600 mm. A fő vízrajzi tényező a Sajó, a térségben jelentősebb mellékvízei balról a Szuha és a Bódva, jobbról pedig a Tardona, a Harica és a Bábony-patak. Az állóvizeket a holtágak ill. kisebb kavicsbányatavak valamint a külszíni szénbányászat bányatavai - Szeles I. II. - képviselik. A terület növényföldrajzilag a Crisicum illetve a Tornense flórajárába tartozik, az eredeti növénytakaróra elsősorban a kedvezőtlen antropogén hatások miatt ma már csak következtetni lehet. A kutatómunka mellett tanulmányoztuk a terület természetföldrajzára, gerincesfaunájára vonatkozó - sajnos nem túl bőséges - szakirodalmat, az itt fellelt adatokból csak az újabbakat vettük figyelembe a területet ért kedvezőtlen változások miatt. A gerincesfauna vizsgálata során a halakról saját hálózásokkal, horgászszákmányok ellenőrzésével és a vízkezelők információja alapján, a kétéltűekről, hüllőkről és madarokról főleg terepi megfigyelésekkel, az emlősökről terepi megfigyelésekkel és bagolyköpet elemzésekkel (10 helyről gyűjtött köpetekben 15 emlősfaj 1064 példányát határoztuk meg) jutottunk adatokhoz. A gerinces állatvilág számbavétele előtt bemutattuk a vizsgált rész főbb típusterületeit, megadjuk és térképen is ábrázoljuk a fontosabb észlelési pontokat, a földrajzi nevek használatánál FÜLDI (1980) munkáját vettük alapul.

A TÍPUSTERÜLETEK BEMUTATÁSA

I. Állandóan vagy tartósan vízzel borított területek

A folyóvizek (Sajó és mellékvizei) a holtágak, tavak és kubikgödrök sorolhatók ebbe a típusba. A folyóvizeknek nincs számottevő növényzete, csekély alámerült hínár vegetáció alakult ki, a tavak szegélyzónájában kisebb nádasok (*Scirpo-Phragmitetum*) találhatók. A holtágak és a kubikgödrök a feltöltődés különböző stádiumában vannak, némelyiket teljesen beborította a növényzet. Ez a terület a halak élőhelye a kételtűek szaporodási helye, sőt egyes fajok (vöröshasú unka, tavi-kecske béka) szinte állandóan itt tartózkodnak, a hüllők közül pedig a vízisikló kötődik leginkább a vízhez, bár a szárazföldön rakja tojásait. A madarak közül a vöcsök-gém-réce fajok, szárcsa, vízityúk, kormos szerkő és néhány énekes faj, míg az emlősök közül a vízi- és a pénzmapocok a legjellemzőbbek.

II. Kavicsos partok, iszapfelszínek

A Sajó kavicsos partjai, zátonyai illetve a vizek iszapos partjai valamint a kiszáradó kubikgödrök és holtágak tartoznak ide. A Sajó mellett rendkívül gyorsak a szukcessziós folyamatok, a kavicsos part helyén a töprekákás iszapnövényzeten keresztül már a 2. évben megjelenhet a bokorfűzes (*Salicetum triandrae*). A kis lile a kavicsos partok jellegzetes fészkelője, de több más parti madárfaj is itt figyelhető meg leggyakrabban.

III. Időszakos vizes, de állandóan nedves területek

Az árterek csekély foltszerű magasság rétjei és nagyobb mocsárrétjei tartoznak ide. Érdekességet jelentett a Senyei lapon 1989-ben kialakult vízállás különlegesen gazdag madárvilágával (még kúszvágó csér is költött). Itt él a mocsári béka, jellegzetes fészkelő a rozsdás csaláncsúcs, a foltos nádiposzáta és a sárga billegető.

IV. Nyílt, száraz területek

A magasabb térszintű száraz rétek, agrárterületek sorolhatók ide. Jellemző gerinces fajai: a fogoly, a fűrj, a mezei pacsirta, a mezei nyúl, a hörcsög, a mezei pocok, a magaskórós gyomtársulások tipkus fészkelője a cigány csaláncsúcs. Sok gerinces fajnak pedig fontos táplálkozó helye ez a terület (pl: ragadozó madarak, fácán, baglyok, galambalketűak, sok énekes madárfaj, menyét, őz, vaddisznó).

V. Fás vegetációjú területek

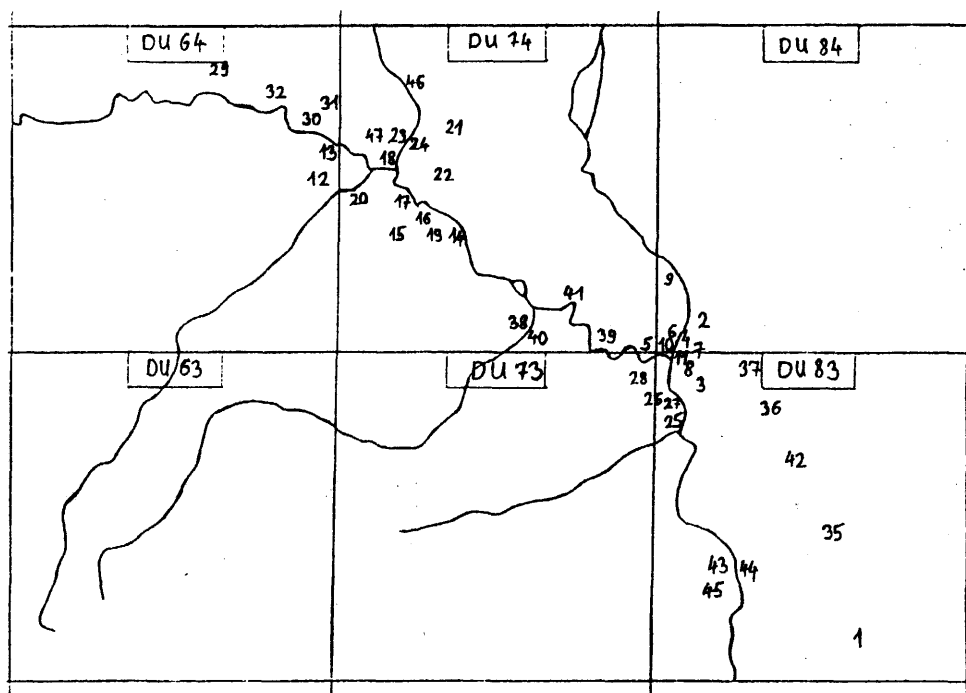
A területen kevés az erdő, a folyók mellett ma főleg bokorfűzéseket (*Salicetum triandrae*) és fűz-nyár ligeterdőket (*Salicetum albae-fragilis*) találhatunk, kisebb jelentőségűek a szubmontán égerligetek (*Alnion glutinosae-incanae*), tölgy-kőris-szil ligeterdőket (*Quercus-Ulmetum*) pedig szinte teljesen kiirtották. Ebbe a típusterületbe tartoznak még a fentiek kivül az ültetett nyárasok, az utak menti fasorok (főleg nyár és akác) valamint a gyümölcsösök. Jellegzetes gerinces fajai: erdei béka, egerészölyv, vörösvércse, kabasólyom, harkályok, erdei fülesbagoly, búbosbanka, örvös galamb, vadgerle, számos énekes madárfaj, sün, korai denevér, róka, őz.

VI. Antropogén környezet

A lakott települések lakóházai épületei mellett idetartoznak az izolált objektumok (vízmű épületek, hidak, stb.) is. E terület jellegzetes gerincesei: zöld varangy, fehér gólya, gyöngybagoly, kuvik, macskabagoly, balkáni fakopáncs, balkáni gerle, füstí-molnárfecske, száncinege, házi rozsdafarkú, barázdabillegető, házi veréb, sün, denevérek, házi egér, vándorpatkány, görény, nyest.

VII. Magaspartok, homokbányák

A Sajó meredek falai és néhány kisebb homokbánya sorolható ebbe a típusba. A Sajó partfalai időről-időre leomlanak, így az itt költő madárfajok (jégmadár, parti fecske) nem tudnak tartósan megtelepedni.

1. ábra: Az észlelési pontok térképe (1-47)

A térképen és a részletes ismertetésnél
szereplő észlelési pontok jegyzéke:

1. Arnót
2. Boldva
3. Boldva: Alsó-rét
4. Boldva: Bódva-folyó
5. Boldva: Boldvai-tavak (Pékek és Üveggyári)
6. Boldva: Kacsauisztató-tó
7. Boldva: Kis-bódva
8. Boldva: Török-szög
9. Boldva: Nagy-rét
10. Boldva: Várad-szög
11. Boldva: Vízmű
12. Kazincbarcika
13. Kazincbarcika: Barcika-Sajó és holtágai
14. Kazincbarcika: Berente-Sajó és holtágai
15. Kazincbarcika: Borsodchem
16. Kazincbarcika: Borsodchem Víztisztító
17. Kazincbarcika: Sajókazinc-Sajó és holtágai
18. Kazincbarcika: Szeméttelep
19. Kazincbarcika: Szénosztályozó
20. Kazincbarcika: Tardona-patak
21. Mucsony
22. Mucsony Bárd-rét
23. Mucsony Szeles-akna és környéke
24. Mucsony Szuha-patak
25. Sajóecseg

26. Sajóecseg Nyomás földek
27. Sajóecseg Sajó folyó
28. Sajóecseg Szolgapusztja
29. Sajókaza
30. Sajókaza Alsó-rét
31. Sajókaza Szeles-tó
32. Sajókaza Uregyháza
33. Sajókeresztúr
34. Sajókeresztúr Sajó-folyó
35. Sajópálfala
36. Sajósenye
37. Sajósenye Senyei-lapos
38. Sajószentpéter
39. Sajószentpéter Alsó-berek
40. Sajószentpéter Harca-patak
41. Sajószentpéter Sajó
42. Sajóvámos
43. Szirmabesenyő
44. Szirmabesenyő Sajó
45. Szirmabesenyő Szirmabesenyő-tó
46. Szuhakálló
47. Szuhakálló Forrás-szög

A GERINCES FAUNA RÉSZLETES ISMERTETÉSE:

Kutatómunkánk során 220 faj előfordulásáról szereztünk megbízható adatokat, ezek osztályonkénti megoszlása: Pisces - 33, Amphibia - 10, Reptilia - 4, Aves - 143, Mammalia - 30 faj. A fajok neve után röviden ismertetjük az előfordulással kapcsolatos jellemzőket, az előfordulási - költési helyeknél feltüntetjük az észlelési pontok sorszámát, nem saját megfigyelésünk esetén az adatközlő nevét (szóbeli közlés esetén) ill. nevét és a publikáció megjelenési évszámát (irodalmi adat esetén).

PISCES

Salmo trutta m. fario: A Bódva felső részébe és a Jósza-patakba telepítik, innen jut le olykor egy-egy példány az alsó Bódvába és a Sajóba.

Salmo gairdneri: Mint az előző faj.

Esox lucius: Nem ritka, részben telepített. Lelőhelyei: 4, 5, 17, 27, 31.

Rutilus rutilus: Gyakori főleg az állóvizekben. Lelőhelyei: 5, 13, 31, 45.

Leuciscus leuciscus: Adata: 4 (Gyulai 1989).

Leuciscus cephalus: Közös, szinte valamennyi vízben előfordul, helyenként nagy számban él. Lelőhelyei: 4, 5, 13, 14, 17, 20, 24, 27, 31, 41.

Leuciscus idus: Ritka folyóvízi hal, a Sajóból (17) és a Bódvából került elő.

Scardinius erythrophthalmus: Lelőhelyein legtöbbször *Rutilus rutilus*-sal együtt fordul elő, de kisebb számban: 5, 13, 31, 45.

Aspius aspius: Telepített: 5, 31.

Tinca tinca: Nem gyakori stagnofil faj, leelőhelyei: Sajó holtágai: 13, 17 és 31.

Chondrostoma nasus: A Sajóban és a Bódvában nem ritka.

Gobio gobio: Folyóvizekben nem ritka, leelőhelyei: 4, 13, 14, 17, 24, 27, 34, 38, 44.

Gobio kessleri: Adatai: 4 (Gyulai 1989) és 27 (Harka 1986a).

Gobio alpinus: Adatai: 4 (Gyulai 1989) és 41.

Barbus barbus: A Sajó és a Bódva vizsgált szakasza e faj "vonulási útjára" esik a tiszai élőhely és a Sajó ill. a Bódva felsőréseinek ivási helye között.

Barbus moridionalis petényii: Lelőhelyei: 4 és 14 (Gyulai 1989), és 13.

Alburnus alburnus: Nem ritka, főleg állóvizekben él nagyobb számban. Lelőhelyei: 5, 31, 45.

Alburnoides bipunctatus: Adata: 4 (Gyulai 1989).

Abramis brama: A Sajóban és a Bódvában nem túl gyakori, a tavakban telepített.

Vimba vimba: Adata: 4 (Gyulai 1989).
Rhodeus sericeus amarus: Gyakori, elsősorban a holtágakban, tavakban és a patakokban él.
Carassius carassius: A tavakban és nagyobb holtágakban él.
Carassius auratus gibelio: Álló és folyóvizekben egyaránt előfordul.
Cyprinus carpio: Gyakori, részben telepített. A Sajóban, a Bódvában és a tavakban egyaránt előfordul.
Nemachilus barbatulus: Csak egy helyről került elő: 24.
Cobitis taenia: A kisebb patakokban és a Sajóban találtuk, helyenként nem ritka.
Silurus glanis: A terület nagyobb folyóvízeiben (Sajó, Bódva) él, de nem gyakori.
Ictalurus nebulosus: Telepített faj, lelőhelyei: 45.
Lota lota: Egyetlen előfordulási adata: 17.
Lepomis gibbosus: Főleg állóvizekben él, de a Sajóból is előkerült.
 Lelelőhelyei: 5, 14, 31.
Stizostedion lucioperca: Nem ritka, több felé telepítik a Sajóban, Bódvában és a tavakban fordul elő.
Perca fluviatilis: Szinte minden vízben előforduló közönséges faj (Sajó, Bódva, patakok, tavak, holtágak).
 Zingel streber: Lelelőhelyei: 4 (Gyulai 1989) és a Sajó 17. Vásárhelyi (1961) több mint 30 halfajt említ közelebbi lelőhely megnevezése nélkül a Sajóból ill. a Bódvából, az általa említett fajok közül nincs adatunk a térségből a következők előfordulásáról: *Rutilus pigus virgo*, *Phoxinus phoxinus*, *Gobio uranoscopus*, *Chalcalburnus chalcoides mento*, *Blicca bjoerkna*, *Abramis sapa*, *Abramis ballerus*, *Anguilla anguilla*, Zingel zingel, *Gymnocephalus schraetzer* és *Gymnocephalus cernuus*. Szintén nem került elő a *Sabanejewia aurata* sem, ezt a fajt a Bódvából többen említik, a felsőrészről (Harka 1986 b és Botta-Keresztessy-Neményi 1981) és közelebbi lelőhely megjelölése nélkül (Keresztessy-Koltai 1989).

AMPHIBIA

Triturus vulgaris: Eddig csak a kazincbarcikai Sajó ártéren (13) találtuk, ott is csak kisebb számban.
Bombina bombina: Nem túl gyakori, lelőhelyei: 4, 13, 17, 27.
Pelobates fuscus: Egyetlen lelőhelye: 27.
Bufo bufo: Az egyetlen megfigyelés szaporodási helyről származik egy Sajó menti holtágról (13).
Bufo viridis: Lakott területeken mindenütt gyakori.
Hyla arborea: Nem ritka főleg fás vegetációjú területeken: 4, 6, 8, 27.
Rana arvalis wolterstorffi: Ritka, lelőhelyein kis számban él 8, 10, 13, 27.
Rana dalmatina: Elsősorban a Sajó mentén erdőkben, nedves réteken gyakori.
Rana esculenta: Gyakori elsősorban a kubikgödörökben, holtágakban, de a tavakban és folyóvizekben is előfordul. Lelelőhelyei: 5, 6, 7, 13, 17, 20, 27, 31.
Rana ridibunda: Lelelőhelyén az előző fajjal együtt fordul elő: 13, 17, 31.

REPTILIA

Lacerta agilis: Közönséges, szélesen elterjedt faj.
Anguis fragilis colchicus: Előfordulása: (12) 1988. augusztus 1 agyonvert példány.
Coronella austriaca: Ritka, egyetlen helyen észleltük (9).
Natrix natrix: A Sajó mentén és a holtágak környékén nem ritka.

AVES

Podiceps ruficollis: Fészkelési időn kívül gyakori, legtöbbször a Sajón figyeltük meg, itt többször láttunk áttelelő példányokat is.
Podiceps cristatus: Nem költ, két helyen figyeltük meg: 31 gyakoribb, 16 egyetlen megfigyelés.
Ardea cinerea: Nem költ, de az év minden szakában előfordul, elsősorban a Sajó mellett.

Calidris alpina: Ritka átvonuló: 27, 34.
Philomachus pugnax: Ritka átvonuló: 8, 27, 37.
Glareola pratincola: A Borsodchem (15) felet 1989.05.15.-én 1 pd. átrepült.
Larus ridibundus: Gyakori előfordulása, de nem költ. Telente Kazincbarcikán a Sajó melletti szeméttelenen (18) több száz csapatait láttuk.
Chlidonias niger: Boldván a Pékek-taván (5) fordult elő.
Sterna hirundo: 1989-ben 1 pár költött a Senyei lapon (37), az öregeket és a kirepült fiatalokat több helyen megfigyeltük.
Columba palumbus: Rendszeresen költ, főleg a Sajó mellett: 7, 8, 10, 13, 14, 17, 32, 41.
Streptopelia turtur: Nyár közepétől csapatosan látható mezőgazdasági területeken, kisebb számban de többfelé költ.
Streptopelia decaocto: Gyakori előfordulása az év minden szakában, elsősorban az emberi településeken költ.
Cuculus canorus: Gyakori, egyenletes elterjedésű faj.
Tyto alba: Előfordulására a templom tornyokban - padlásokon talált köpetekből következtethetünk, költését nem tapasztaltuk, egy példányát Boldván (2) láttuk, további előfordulási helyei (eyben köpet gyűjtőhelyek): 1, 12, 21, 25, 33, 35, 42, 43.
Otus scops: 1991-ben Szuhakálló határában rendszeresen szólt (FÜGEDI L.).
Athene noctua: A településeken költ: 12, 25, 29, 46.
Strix aluco: Költését szintén lakott tereületen tapasztaltuk: 2, 12.
Asio otus: Költ szarkafészekben a kazincbarcikai Sajó ártéren (13, 17).
Apus apus: Vonuláskor - főleg nyár végén és ősszel - rendszeresen előfordul.
Alcedo atthis: A Sajón, Bódván és a kisebb patakokban (Szuha, Tardona) rendszeresen előfordul. Költ: 4, 13, 14, 17, 27, 34, 41, 44.
Merops apiaster: Rendszeresen átvonuló, nyár végén ősszel nagyobb csapatokban.
Upupa epops: Ritka fészkelő, elsősorban faodvakban költ: 3, 8, 10, 11, 17, 27, 39.
Jynx torquilla: Kóborláskor többfelé megjelenik, költését csak Boldván (10) figyeltük meg.
Picus viridis: Ritka költő: 8, 10, 17, 26, 28, 34. Télen az egész területen előfordul.
Dendrocopos maior: A leggyakoribb harkályfaj, költ: 3, 7, 8, 10, 11, 14, 17, 28, 39.
Dendrocopos syriacus: A lakott területek környékén figyelhető meg, ritka költő: 11, 12, 22.
Dendrocopos minor: Ritka, csak télen sikerült megfigyelni: 8, 10, 12, 41.
Galerida cristata: A lakott területeken ill. környékükön mindenütt költ néhány pár, Kazincbarcikán (12) gyakoribb.
Alauda arvensis: Mezőgazdasági területek, rétek elég gyakori fészkelője.
Hirundo rustica: A lakott területeken mindenütt rendszeresen költ.
Delichon urbica: Mint az előző faj.
Riparia riparia: A Sajó mellett a partfalakban változó számban költ: 14, 27, 34, 41, 43.
Oriolus oriolus: A fás vegetációjú élőhelyeken mindenütt költ.
Corvus corax: Az egész területen megfigyelhető az év bármelyik szakában. Valószínűleg a környező hegy-dombvidéki költő példányok.
Corvus cornix: Főleg a Sajó ártéren költ, de nem gyakori. Kóborló példányai az egész területen előfordulnak.
Corvus frugilegus: Kazincbarcikán a Vízműnél az Osztályozónál (19) és Berentén költ 170-180 pár. Télen az egész területen megfigyelhető.
Coloeus monedula: Kazincbarcikán az Osztályozónál (19) 15-25 pár költ a kötélpálya tartószerkezetén. ezenkívül ritka, illetve alkalmi fészkelő: 17, 25, 29, 33.
Pica pica: a szórta fás-bokros részeken mindenütt gyakori költőfaj.
Garrulus glandarius: Nem gyakori, de rendszeres költő.
Parus maior: Gyakori költő.
Parus caeruleus: Ritka fészkelő: 12, 17.
Parus palustris: Ritka fészkelő: 28, 33.
Aegithalos caudatus: A folyók melletti fás részek ritka fészkelője: 8, 10, 17, 28, 33.

Nycticorax nycticorax: Az előzőnél ritkább kóborló, legtöbbször szintén a Sajó mellett figyeltük meg.

Ixobrychus minutus: Előfordulása: 27 - 1987.06.14. - 1 pd.

Ciconia ciconia: A települések jellegzetes fészkelője: 1, 2, 12, 21, 25, 33, 35, 36, 38, 42, 46.

Ciconia nigra: Ritka kóborló: 8, 26, 34, 37.

Cygnus olor: Ritka téli vendég a Sajón (24, 34), más részeken (16, 31) csak egészen kivételesen jelenik meg.

Anser anser: Néha megfigyeltük átrepülő csapatait.

Anser albifrons: Mint az előző faj.

Anas platyrhynchos: Rendszeresen fészkelő, főleg a Sajó mellett: 4, 7, 13, 14, 17, 27, 34, 41, 44. Télen nagyobb csapatokban áttelel.

Anas querquedula: A Sajón ősztől-tavaszig láthatók átvonuló ill. áttelelő példányai.

Anas crecca: Mint az előző faj.

Anas acuta: Előfordulása: 27 - 1991.04.09. - 1 pár.

Accipiter gentilis: Előfordulása gyakori szinte az egész területen, költése még nem bizonyosodott be.

Accipiter nisus: Nem költ, de a fészkelési időn kívül gyakran megfigyelhetjük az egész területen.

Buteo rufinus: Előfordulása: 8 - 1988.08.18. - 1 pd.

Buteo buteo: Mindenütt előfordul egész évben. Költése: 41.

Buteo lagopus: Ritka téli vendég 8, 34.

Aquila pomarina: Néhányszor megfigyelve Sajóecseg és Bódva környékén, valószínűleg a Sajóbáonyban fészkelő pár egyedül.

Circus cyaneus: Ritka téli vendég: 13, 14, 16.

Circus macrourus: Előfordulása: 9 - 1991.09.29. - 1 pd.

Circus aeruginosus: Nem gyakori kóborló, de nyár végén és ősszel több felé megfigyeltük.

Pandion haliaetus: Adata 31 - 1990.09.16. - 1 pd. (FÜGEI L.)

Falco cherrug: Adata: 2 - 1990.08. - 1 pd. (PÁSZTOR A.)

Falco subbuteo: Nyár végén az egész területen gyakori. Költése: 17.

Falco columbarius: Előfordulása 23 - 1989.03.18. - 1 pd.

Falco tinnunculus: Gyakori költő: 2, 3, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 26, 28, 32, 33, 35, 36, 38, 42, 43.

Perdix perdix: Rendszeres, de nem gyakori fészkelő, télen csapatokban lakott területek környékén is látható. Költ: 3, 8, 10, 26, 28, 30, 37, 46.

Coturnix coturnix: Ritka, néhány párban költ: 3, 8, 10, 26, 28.

Phasianus colchicus: Rendszeres, nem ritka fészkelő.

Grus grus: Tavasszal és ősszel több helyen láttuk kisebb - nagyobb (15-60 pd.) átrepülő csapatait.

Crex crex: A sajókazai Alsó-réten (30) 1989-ben rendszeresen szólt, így költését feltételeztük.

Gallinula chloropus: Több felé előfordul, költései: 4, 6, 17.

Fulica atra: Vonuláskor ill. télen fordul elő, általában a Sajón és a holtágain: 13, 14, 16, 27, 34.

Vanellus vanellus: Gyakran megfigyelhető, csökkenő számban költ: 3, 8, 10, 26, 28, 37.

Charadrius dubius: Gyakran megfigyelhető, a Sajó mellett költ, a változó vízállás miatt fészkelései gyakran tönkremennek. Költései: 8, 15, 17, 27, 28, 41.

Limosa limosa: előfordulása: 37 - 1989.07.30. - 3 pd.

Tringa erythropus: Előfordulása: 37 - 1989.07.30. - 1 pd.

Tringa totanus: Gyakran megfigyeltük vonuló példányait főleg a Sajó mellett 13, 14, 16, 27, 34, 37, 41, 44.

Tringa nebularia: Előfordulása: 37 - 1989.07.30. - 1 pd. és 1989.08.06. - 4 pd.

Tringa ochropus: A Sajó mellett az év minden szakaszában előfordul 1-2 példányban.

Tringa glareola: Ritka vonuló (27, 37).

Tringa hypoleucos: A Sajó mellett gyakran megfigyeltük - nyáron is, de költését nem sikerült bebizonyítani.

Gallinago gallinago: A Sajó mellett (27, 34) ősszel 1-1 vonuló példányt láttunk a senyei-laposon (37) 1989-ben csapatosan jelentkezett és kitartott szeptember elejéig.

Remiz pendulinus: A Sajó és holtágai mellett gyakori fészkelő.
 Sitta europaea: Ritka fészkelő, télen gyakoribb. Költ: 7, 10, 33.
 Certhia brachydactyla: Téli vendég magányosan és főleg vegyes cinegecsapatokban.
 Troglodytes troglodytes: Ritka fészkelő: 3, 8, 10, 17, 28, 33.
 Turdus pilaris: 1986 óta vannak adataink fészkeléséről. Költ: 11, 13, 14, 17, 27, 29, 42, 44.
 Turdus philomelos: Nem költ, kóborláskor szinte az egész területen megfigyeltük.
 Turdus merula: A fás területek rendszeres, gyakori fészkelője.
 Oenanthe oenanthe: Az emberi települések környékén költ, nem gyakori.
 Költései: 12, 25.
 Saxicola torquata: Mindenütt közönséges fészkelő. Néhány példány - legtöbbször sikertelen - áttelelési kísérletét is megfigyeltük.
 Saxicola rubetra: Rendszeres, de nem gyakori fészkelő a nedvesebb réteken. Költ: 3, 9, 13, 17.
 Phoenicurus phoenicurus: Nem gyakori átvonuló.
 Phoenicurus ochruros: A lakott területek jellegzetes fészkelője.
 Luscinia megarhynchos: Rendszeres gyakori költő, a fás bokros élőhelyeken mindenütt.
 Erithacus rubecula: Átvonulóként és téli vendégként gyakori, költésidőben nem sikerült megfigyelni.
 Locustella naevia: A kazincbarcikai Sajó ártéren (17) 1989. 05. 21.-én és 05. 23.-án egy példány énekelt, később nem észleltük.
 Locustella fluviatilis: Rendszeres költő faj, elsősorban a Sajó mellett.
 Acrocephalus arundinaceus: A nádfoltok gyakori költő faja. Költ: 6, 7.
 Acrocephalus scirpaceus: A kisebb tavak nádszegélyeinek költő faja.
 Acrocephalus palustris: Ritka fészkelő: 7, 17.
 Acrocephalus schoenobaenus: Nem gyakori fészkelő. Költ: 5, 6, 7, 17.
 Hippoboscus icterina: Tavaszi vonuláskor figyeltük meg néhány példányát.
 Sylvia atricapilla: Nem gyakori fészkelő, de elsősorban a Sajó mellett többfelé költ.
 Sylvia nisoria: Ritka fészkelő: 8, 10, 26.
 Sylvia borin: Fészkelése valószínű: 26, 28. Vonuláskor nagyobb számban jelentkezik, és majdnem mindenhol előfordul.
 Sylvia communis: Gyakori fészkelő, a bokrosokban és cserjésekben.
 Sylvia curruca: Gyakori fészkelő a lakott területeken és megtalálható más részekben is költés időn túl.
 Phylloscopus trochilus: Rendszeres átvonuló.
 Phylloscopus collybita: A Sajót kísérő erdőfoltok rendszeres, de nem gyakori fészkelője.
 Phylloscopus sibilatrix: Ritka átvonuló.
 Regulus regulus: Ritka átvonuló és téli vendég.
 Muscicapa striata: Szórványos fészkelő. Költ: 12; 39.
 Ficedula hypoleuca: Ritka átvonuló.
 Ficedula albicollis: Az előző fajnál gyakoribb átvonuló.
 Prunella modularis: Átvonuló, Sajókeresztúr mellett (33) 1989.01.15.-én 3 pd mezőgazdasági területen keresgált, így nem kizárt az esetleges áttelelése sem.
 Anthus trivialis: Gyakori fészkelő, a fás típusú területeken.
 Motacilla alba: Gyakori fészkelő elsősorban antropogén környezetben, de a Sajó mellett is.
 Motacilla flava: A Sajó melletti rétek ritka fészkelője: 3, 9, 10, vonuláskor gyakori.
 Motacilla cinerea: Ritka - főleg őszi - vonuló a Sajó, Bódva és a Tardona mellett figyeltük meg.
 Bombycilla garrulus: Ritka téli vendég, néha nagyobb csapatokban is Kazincbarcika (12) kórház mellett 91.02.02. - 140 pd.
 Lanius exubitor: Téli vendég, csak Kazincbarcika környékén sikerült megfigyelni.
 Lanius minor: Rendszeres fészkelő - elsősorban nyárfa sorokban. Költ: 3, 10, 12, 25, 26, 33, 36, 39, 43.
 Lanius collurio: Rendszeres, de nem gyakori fészkelő.
 Sturnus vulgaris: Gyakori fészkelő főleg a Sajó mellett.
 Passer domesticus: Közönséges fészkelő mindenütt a lakott területeken.
 Passer montanus: Lakott területek, erdők közönséges fészkelője.

Coccothraustes coccothraustes: Az erdőfoltok ritka fészkelője, télen lakott területeken is gyakran látható. Költ: 3, 7, 11, 17, 33, 39.

Carduelis chloris: Gyakori fészkelő az erdőkben és lakott településeken is.

Carduelis carduelis: Gyakori fészkelő elsősorban a folyók melletti és lakott területi fasorokban.

Carduelis spinus: Kisebb csapatokban átvonuló.

Carduelis cannabina: Elég gyakori fészkelő a bokrosokban, télen nagyobb csapatokban látható a gazosokban.

Carduelis flammea: Adata: 25 - 1987. március kis csapat (Pásztor A.).

Serinus serinus: Rendszeres, gyakori költő elsősorban a lakott területeken.

Pyrrhula pyrrhula: Gyakori téli vendég.

Fringilla coelebs: Fás részek gyakori fészkelője mindenütt.

Fringilla montifringilla: Ritka téli vendég.

Emberiza citrinella: Gyakori fészkelő az egész területen a fás típusú területeken.

Emberiza calandra: Költ: 25 (BELENCSÁK L. - ZOMBOR B.).

Emberiza schoeniclus: A Sajó mentén és a kisebb nádasokban téli vendég.

MAMMALIA

Erinaceus concolor: Elsősorban lakott területek környékén és bokros erdőkben gyakori: 2, 12, 21, 25, 33, 38, 46.

Talpa europaea: Az erősen nedves biotópok kivételével gyakori.

Sorex araneus: Nedves árnyékos élőhelyeken él a leggyakoribb cickányfaj. Lelőhelyei: 1, 2, 12, 21, 33, 43.

Sorex minutus: Élőhelye az előző fajéval egyezik meg, de ritkább abundanciájú az előző fajénak kb. 1/5-e. Lelőhelyei: 1, 2, 12, 43.

Crocidura suaveolens: Nem ritka, a két *Crocidura* faj a szárazabb helyeket részesíti előnyben és gyakran megfigyeltük emberi településeken is. Lelőhely: 1, 2, 12, 15, 20, 21, 33, 35, 43.

Crocidura leucodon: Valamivel gyakoribb mint az előző faj, de helyenként - Kazincbarcika, Sajókeresztúr - ritkábbnak találtuk. Lelőhelyei: 1, 2, 12, 21, 33, 43.

Myotis blythi oxygnathus: Sajókazán (29) - 30 pd-t, Mucsonyban (21) - 1 pd-t találtunk, mindkét helyen a templontoronyban.

Plecotus austriacus: A területen ritkának találtuk, leelőhelyei: 15, 21, 33.

Nyctalus noctula: Őzlakó faj, a kazincbarcikai Sajó szakasz (17) mellett figyeltük meg néhányszor.

Eptesicus serotinus: Kazincbarcikán (12) az épületek réseiben nagy számban él és itt is telel (Babits, Csokonai, Lenin, Mikszáth, Szabó L. út stb.). Templomokban is megtaláltuk: 12, 25, 35.

Vespertilio murinus: Hazánkban ritka denevérfaj, a Boldván (2) gyűjtött gyöngybagoly köpetekből 3 példány maradványa került elő.

Lepus europaeus: Elsősorban a mezőgazdasági területeken él, még elég gyakori, de száma csökken.

Apodemus sylvaticus: Nem gyakori, leelőhelyei: 1, 2, 33, 43.

Apodemus flavicollis: Ritka: 1, 2, csak köpetekből került elő 1-1 példány.

Apodemus microps: A leggyakoribb erdei egér: 1, 2, 12, 33, 43. Elsősorban erdőszéleken, és réteken él.

Apodemus agrarius: Gyakori: 1, 2, 12, 21, 27, 33, 43, 46. Nedvesebb réteken, erdőszéleken, mezőgazdasági területeken és lakott településeken találtuk.

Micromys minutus: Nem ritka, de kis számban él: 2, 12, 33, 35, 43.

Mus musculus spicilegus: Lakott helyeken mindenütt gyakori.

Rattus norvegicus: Lakott területeken gyakori.

Cricetus cricetus: A mezőgazdasági területeken elég gyakori.

Ondatra zibethica: A Sajó és holtágai mellett nem ritka, de a kisebb patakoknál is megfigyeltük: 13, 17, 20, 27, 34, 40.

Arvicola terrestris: Vizek mentén ártereken elég gyakori.

Pitymys subterraneus: Ritka, leelőhelyei: 2, 43 - csak köpetekből került elő 4 ill. 3 példány.

Microtus arvalis: A leggyakoribb rágcsáló, réteken mezőgazdasági területeken mindenütt közönséges.

Vulpes vulpes: Gyakori elsősorban erdőkben él, táplálkozni a lakott

területekre is lejár.

Martes foina: Elég gyakori, legtöbb adata lakott helyekről származik: 12, 25, 38, 46.

Mustela nivalis: Gyakori. Élőhelyei: 2, 12, 17, 25, 47.

Mustela putorius: Nem ritka, főleg lakott területek környékén.

Sus scrofa: A Sajó mellett és a mezőgazdasági területeken nem ritka.

Capreolus capreolus: Gyakori főleg a Sajó mellett illetve a hegyek lábánál húzódó mezőgazdasági területeken.

Végezetül szeretnénk köszönetünket nyilvánítani dr. Endes Mihálynak a köpetekből előkerült erdei egerek meghatározásáért és Belencsák Lászlónak, Fügedi Lászlónak, Pásztor Attilának és Zombor Barnának publikálatlan adataik szóbeli közléséért.

IRODALOM

BOTTA, I. - KERESZTESSY, K. - NEMÉNYI, I. (1981): Halfaunisztikai és akvarisztikai tapasztalatok az édesvízi akvárium üzembehelyezésével kapcsolatban. Állattani Közlemények 68: 33-42.

ENDES, M. (1987): A Gyöngyös - Tarna hordalékkúp-síkság gerincesállat világa. Föld. Hist.-nat. Mus. Matr. 12: 107-117.

FÜLOI, E. (szerk.) (1980): Magyarország Földrajzinév-tára II. Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Kartográfiai - Budapest

FRISNYÁK, S. (szerk.) (1979): Kazincbarcika földrajza. pp 317, Kazincbarcika

GYULAI, I. (1989): Halászati kutatási jelentés. Halászat 35: 172-173.

HARKA, Á. (1986/a): Újabb adatok a Gobio kessleri Dybowski 1862 (Pisces Gyrinidae) magyarországi előfordulásáról és élőhelyi viszonyairól. Állattani Közlemények 73: 125-127

HARKA, Á. (1986/b): A törpe csík (Cobitis aurata Filippi 1965). Halászat 32: 24

KERESZTESSY, K. - KOLTAI, H. Gy. (1989): Védett halfajok faunisztikai kutatása, szaporodás biológiája és élőhelyi jellemzése. Halászat 35: 167-168.

MAROSI, S. - SOMOGYI, S. /szerk./ (1990): Magyarország kistájainak katasztere MTA Földrajztud. Kut. Int. Budapest (240-244 Sajó-Hernád sík, 950-954 Sajó-völgy)

TÓTH, L. (1987): Hattyúk a Sajón. Észak-magyarország 02.12.

VÁSÁRHELYI, I. (1961): Magyarország halai írásban és képekben. Borsodi Szemle Könyvtára Miskolc pp 134.

VIZSLÁN, T. (1988): Fészkelő fenyőrigók. Északmagyarország 06.16.

VIZSLÁN, T. (1989/a): Fenyőrigó fészkelések 1987-ben Sajóecsegen és Boldván. Mad. Táj. 1989. I.-II. szám

VIZSLÁN, T. (1989/b): Sajóecsegi fenyőrigó fészkelések (1988). Mad. Táj. 1989. III-IV. szám

VIZSLÁN, T. (1990): Fenyőrigó fészkelési adatok. Calandrella 4(1): 62-65.

VIZSLÁN, T. (1991/a): Adatok a fenyőrigó (Turdus pilaris/ Borsod-Abaúj-Zemplén megyei fészkeléséhez. Calandrella 5(1): 88-89

VIZSLÁN, T. (1991/b): Gyarapodó fekete gólya (Ciconia nigra) megfigyelések. Calandrella 5(2): 58

ZÖRÉNYI, M. (1990): A bagolyköpetekből várható hazai emlősfajok határozókulcsa. Babits-füzetek 1: 33

SENTGYÖRGYI Péter
H-3700 KAZINCBARCICA
Szemere B. tér 12.

VIZSLÁN Tibor
H-3792 SAJÓBÁONY
Kun B. S. II/6.